

УДК 378.147:811.161.2'243:37.02:159.9

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-12\(58\)-1047-1058](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-12(58)-1047-1058)

Купрієвич Вікторія Олександрівна кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри суспільно-наукових дисциплін Придунайської філії ПРАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна академія управління персоналом», м. Ізмаїл, <https://orcid.org/0000-0002-8196-8309>

Дзіковська Лариса Миколаївна кандидатка філологічних наук, доцентка, завідувачка кафедри суспільно-наукових дисциплін Придунайської філії ПРАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна академія управління персоналом», м. Ізмаїл, <https://orcid.org/0009-0004-7275-3930>

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

Анотація. У статті розглянуто психолого-педагогічні засади формування професійно-комунікативної компетентності студентів у процесі вивчення української мови за професійним спрямуванням. Обґрунтовано необхідність переорієнтації мовної освіти з репродуктивного засвоєння знань на розвиток особистості майбутнього фахівця, здатного до ефективної професійної комунікації, критичного мислення та самореалізації у мовному середовищі.

Проаналізовано сутність понять «компетенції», «компетентність», «професійна компетентність», «професійно-комунікативна компетентність». Професійна компетентність – це комплекс знань, умінь, навичок, досвіду і особистих якостей, які дозволяють фахівцеві ефективно виконувати свої професійні обов'язки і досягати високих результатів у вибраній сфері діяльності. Акцентовано на важливості професійно-комунікативної компетентності, яка включає навички та уміння для успішного спілкування в освітньому середовищі, передбачає чітке висловлювання думок, емпатію, вміння слухати та встановлювати контакт з іншими.

Здійснено аналіз психолого-педагогічних чинників, що впливають на успішність формування професійно-комунікативних умінь: мотиваційної готовності, рівня емоційного інтелекту, комунікативної активності, емпатії, самооцінки та рефлексії. Показано, що продуктивне навчання української мови за професійним спрямуванням можливе за умови створення комфортного психологічного клімату, організації навчальної взаємодії на засадах партнерства та суб'єкт-суб'єктного спілкування між викладачем і студентами.

Окреслено провідні методичні підходи, що сприяють розвитку професійно-комунікативної компетентності, розкрито значення використання інноваційних технологій для підвищення навчальної мотивації та формування стійких комунікативних навичок. Визначено психолого-педагогічні умови ефективного формування професійно-комунікативної компетентності: урахування індивідуальних особливостей студентів, підтримка позитивної навчальної мотивації, розвиток емоційної чутливості та створення ситуацій успіху.

Узагальнено, що формування професійно-комунікативної компетентності в межах дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» є не лише мовним, а й психолого-педагогічним процесом, який забезпечує становлення цілісної, конкурентоспроможної особистості фахівця, здатного до ефективної міжособистісної та професійної взаємодії в умовах сучасного інформаційно-комунікативного суспільства.

Ключові слова: професійно-комунікативна компетентність, психолого-педагогічні засади, мотивація навчання, комунікативна культура, українська мова за професійним спрямуванням, інтерактивні технології, емоційний інтелект, особистісно-орієнтований підхід.

Kupriievych Viktoriia Oleksandrivna Candidate of Pedagogical Sciences (PhD), Docent (associate professor), Associate Professor of the Department of Social Sciences Danube Branch of the Private Joint-Stock Company «Higher Educational Institution «Interregional Academy of Personnel Management», Izmail, <https://orcid.org/0000-0002-8196-8309>

Dzikovska Larysa Mykolayivna Candidate of Pedagogical Sciences (PhD), Docent (associate professor), Head of the Department of Social Sciences Danube Branch of the Private Joint-Stock Company «Higher Educational Institution «Interregional Academy of Personnel Management», Izmail, <https://orcid.org/0009-0004-7275-3930>

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL PRINCIPLES OF FORMING STUDENTS' PROFESSIONAL AND COMMUNICATIVE COMPETENCE IN THE PROCESS OF STUDYING THE UKRAINIAN LANGUAGE FOR PROFESSIONAL PURPOSES

Abstract. The article deals with the psychological and pedagogical principles of forming students' professional and communicative competence in the process of studying the Ukrainian language for professional purposes. The necessity of reorienting language education from the reproductive acquisition of knowledge to the development of the future specialist's personality, able to engage in effective professional and communication, critical thinking, and self-realization in the linguistic environment, have been substantiated.

The essence of the concepts “competence”, “competency”, “professional competence”, and “professional and communicative competence” has been analyzed. Professional competence has been defined as a set of knowledge, skills, abilities, experience, and personal qualities that enable a specialist to effectively perform professional duties and achieve high results in their field. The article highlights the importance of professional and communicative competence, which includes the skills and abilities required for successful communication in the educational environment, and encompasses clear expression of thoughts, empathy, active listening, and the ability to establish interpersonal contact.

The analysis of psychological and pedagogical factors influencing the successful forming students’ professional and communicative skills has been conducted, including motivational readiness, emotional intelligence, communicative activity, empathy, self-esteem, and reflection. It has been demonstrated that effective instruction in Ukrainian for professional purposes is possible under conditions of a supportive psychological climate and the organization of educational interaction based on partnership and subject-subject communication between educators and students.

The article outlines leading methodological approaches that foster students’ professional and communicative competence and emphasizes the importance of innovative technologies for enhancing learning motivation and forming sustainable communicative skills. The psychological and pedagogical conditions for the effective formation of students’ professional and communicative competence have been identified, including consideration of students’ individual characteristics, support of positive learning motivation, development of emotional sensitivity, and creation of success-oriented situations.

It has been concluded that forming students’ professional and communicative competence within the course “Ukrainian for Professional Purposes” is not only a linguistic but also a psychological and pedagogical process, which contributes to the development of a holistic, competitive specialist capable of effective interpersonal and professional interaction in the modern information and communication society.

Keywords: professional and communicative competence, psychological and pedagogical principles, learning motivation, communicative culture, Ukrainian language for professional purposes, interactive technologies, emotional intelligence, person-oriented approach.

Постановка проблеми. Сучасні трансформаційні процеси в освіті зумовлюють необхідність переосмислення ролі мовної підготовки студентів закладів вищої освіти. Українська мова за професійним спрямуванням виступає не лише засобом комунікації, а й важливим чинником формування професійної ідентичності майбутнього фахівця. Уміння ефективно спілкуватися у професійному середовищі, аргументовано висловлювати власну позицію, налагоджувати конструктивний діалог та співпрацю є ключовими складовими конкурентоспроможності сучасного спеціаліста.

У цьому контексті особливого значення набуває формування професійно-комунікативної компетентності студентів, що поєднує мовні знання, комунікативні навички та психологічну готовність до міжособистісної взаємодії. Вона передбачає не лише володіння мовними нормами, а й розвиток критичного мислення, емпатії, здатності до рефлексії та самопрезентації.

Актуальність дослідження зумовлена потребою переорієнтації освітнього процесу з традиційного репродуктивного засвоєння знань на особистісно-орієнтований підхід, що сприяє становленню цілісної, творчої та соціально активної особистості. Психолого-педагогічні засади формування професійно-комунікативної компетентності визначають ефективність навчання української мови за професійним спрямуванням, адже саме вони забезпечують гармонійне поєднання когнітивного, емоційного та діяльнісного компонентів освітнього процесу.

Таким чином, дослідження психолого-педагогічних умов і чинників розвитку професійно-комунікативної компетентності студентів є важливим завданням сучасної педагогічної науки, що має практичне значення для підготовки конкурентоспроможних фахівців у різних галузях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-теоретичний базис дослідження формування професійно-комунікативної компетентності студентів закладів вищої освіти охоплює широкий спектр наукових напрямів, що відображають багатогранність цієї проблематики. У сучасній науковій літературі компетентність розглядається крізь призму філософії освіти, освітньої політики та дидактики вищої школи. Значний внесок у розвиток цих підходів зробили В. Андрущенко [2], В. Бех, В. Биков [3], А. Гуржій, В. Кремень, В. Мадзігон, В. Сидоренко та інші дослідники, які акцентують увагу на стратегічних орієнтирах модернізації освітнього процесу та формуванні нової парадигми професійної підготовки. Дослідники наголошують на необхідності модернізації освітнього процесу, переорієнтації його з репродуктивного засвоєння знань на розвиток особистості студента, здатного до ефективної комунікації та критичного мислення.

Важливим напрямом є аналіз педагогічних технік та методів, що сприяють розвитку комунікативної культури студентів. У працях вітчизняних авторів (О. Авраменко [1], О. Биковської [4], Л. Вовк, Н. Гузій, Н. Дем'яненко, М. Марусинець [9], О. Матвієнко, Л. Мельник, С. Ставицької, Л. Сущенко [10]) підкреслюється значення інтеграції комунікативних умінь у структуру загальної професійної компетентності, що забезпечує ефективність навчальної та майбутньої професійної діяльності. Психолого-педагогічні дослідження акцентують увагу на ролі мотиваційної готовності, емоційного інтелекту, емпатії та рефлексії як чинників, що визначають успішність комунікативної взаємодії у студентському середовищі.

Окрему увагу приділено впливу інформаційних технологій та процесів цифровізації на розвиток комунікативної компетентності. У працях О. Глазунової [6],

Р. Гуревича, М. Жалдака [6], Ю. Жука [6], В. Кручека, В. Любарця, Л. Макаренка, Т. Підгорної, Н. Тверезовської та інших авторів аналізується потенціал цифрових інструментів у створенні інтерактивного освітнього середовища, що сприяє формуванню нових моделей професійної комунікації та розвитку навичок міжособистісної взаємодії.

Зарубіжні наукові праці підтверджують універсальність проблеми формування комунікативної компетентності у студентів вищої школи. У дослідженнях D. Coşkun, Iswandari та Ardi [14] наголошується на значенні інтеркультурної комунікативної компетентності в умовах глобалізації, де комунікація потребує врахування культурних відмінностей та толерантності. David Wei Dai [15] розробив модель *interactional competence*, яка підкреслює важливість педагогічних стратегій, що формують здатність студентів до діалогу та співпраці в міжкультурних контекстах. Amanbay [12] акцентує на активних методах навчання та практико-орієнтованих завданнях як засобах розвитку комунікативних умінь. Komilova [17] обґрунтовує ефективність *problem-based learning*, що поєднує навчання з реальними професійними викликами та сприяє формуванню стійких комунікативних навичок.

Таким чином, аналіз вітчизняних та зарубіжних публікацій свідчить про комплексний характер проблеми формування професійно-комунікативної компетентності студентів вищої школи. Вона досліджується на перетині педагогіки, психології, філософії та інформаційних технологій, а також у контексті глобалізації та міжкультурної взаємодії. Це дозволяє розглядати її як інтегративний феномен, що має ключове значення для підготовки конкурентоспроможних фахівців у сучасному освітньому просторі.

Мета статті є теоретичне обґрунтування та визначення психолого-педагогічних засад формування професійно-комунікативної компетентності студентів у процесі вивчення української мови за професійним спрямуванням, а також виявлення ефективних методичних підходів і педагогічних умов, що забезпечують розвиток мовленнєвої активності, професійної комунікативної культури та позитивної мотивації до вивчення української мови.

Виклад основного матеріалу. Компетентнісний підхід до професійної підготовки фахівців змінив парадигму освіти, звертаючи увагу на ключові поняття «компетентність» та «компетенція». «Компетенція – добра обізнаність із чим-небудь; коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи» [5, с. 560].

«Енциклопедія освіти» тлумачить дефініцію «компетенція» як «відчужена від суб'єкта, наперед задана соціальна норма (вимога) до освітньої підготовки учня, необхідна для його якісної продуктивної діяльності в певній сфері, тобто соціально закріплений результат. Результатом набуття компетенції є компетентність, яка на відміну від компетенції передбачає особистісну характеристику, ставлення до предмета діяльності. Компетенції можуть бути виведені як реальні вимоги до засвоєння учнями сукупності знань, способів діяльності, досвіду ставлень з певної галузі знань, якостей особистості, яка діє в соціумі» [7, с. 409].

Поняття «компетентність» виходить за межі конкретних навичок і знань. Воно охоплює особистісний аспект, включаючи ставлення, цінності, мотивацію та відношення до певної сфери діяльності. «Компетентний – який має достатні знання у певній галузі, який з чим-небудь добре обізнаний, тямущий; який ґрунтується на знанні, кваліфікований» [7, с. 560]. Коли говоримо про компетентність, маємо на увазі не лише те, що людина знає чи вміє робити, але і як вона взаємодіє з цими знаннями та навичками, які ставлення і цінності вона демонструє.

Отже, компетенція може бути формалізованою сукупністю знань і умінь, тоді як компетентність включає в себе ці аспекти, а також відображає внутрішнє ставлення та відношення особистості до предмета діяльності.

Формування професійно-комунікативної компетентності студентів закладів вищої освіти є складним і багатовимірним процесом, що поєднує психолого-педагогічні, методичні та технологічні аспекти. У науковій літературі ця компетентність визначається як інтегративне утворення, що включає знання мовних норм і комунікативних стратегій, уміння застосовувати мовні засоби у професійних ситуаціях, а також особистісні якості, пов'язані з емпатією, рефлексією та емоційним інтелектом. Вона забезпечує здатність студентів до ефективної взаємодії у навчальному та професійному середовищі, сприяє розвитку критичного мислення та формуванню навичок конструктивного діалогу.

Професійна компетентність вважається важливою складовою професіоналізму, і її визначають як сукупність професійних потреб, професійної придатності, професійної задоволеності та професійного успіху [11, с. 190-191].

Термін «комунікативна компетентність» виник у контексті лінгвістики як відповідь на поняття «мовної компетентності» Н. Хомського. Вчений визначав мовну компетентність як знання мови в аспекті граматичної правильності, відділяючи її від «неграматичного» та хаотичного використання мови. Американські вчені (Д. Хаймз, Дж. Гамперц) розглядають комунікативну компетентність не лише як володіння граматикою та словником, але й як знання умов і ситуацій [16].

Комунікативна компетентність визначається як якість особистості, що охоплює комплекс знань, умінь і навичок, дозволяючи індивіду вибирати правильні висловлювання відповідно до норм поведінки в конкретних актах взаємодії та ситуаціях комунікації.

Професійно-комунікативна компетентність включає в себе низку навичок та умінь, необхідних для ефективного спілкування та взаємодії в професійному оточенні. Це охоплює вміння висловлювати свої думки чітко та зрозуміло, слухати інших, виявляти емпатію, ставити питання і встановлювати контакт з іншими людьми. Крім того, важливо розвивати навички публічних виступів, культурну компетентність, яка включає в себе розуміння культурних відмінностей і нюансів у комунікації з різними представниками, а також навички письмової комунікації та роботи в групі.

Формування професійно-комунікативної компетентності в магістрантів сьогодні стає ключовим завданням закладів вищої освіти, оскільки ця якість є визначальною для успішної кар'єри та взаємодії у сучасному суспільстві. Це завдання вимагає інтеграції знань з різних наукових галузей, таких як соціологія, педагогіка, психологія, соціальна педагогіка, театральна педагогіка та практична психологія.

У контексті підготовки магістрантів освітні установи повинні зосередитися на формуванні цих компетентностей. Це включає в себе розробку спеціальних програм, які охоплюють не лише теоретичний аспект, але і практичні вправи та сценарії для розвитку комунікативних навичок. Зокрема, важливим є вивчення педагогічної техніки, розвитку педагогічних здібностей як психотехнічних інструментів для ефективного спілкування, розробка стратегій для розвитку складових комунікативно-професійної компетентності та їх застосування в різних сферах професійного спілкування. Освітні установи повинні акцентувати увагу на формуванні навичок роботи в команді, взаємодії з колегами та створенні позитивного комунікаційного середовища [8].

Успішність розвитку професійно-комунікативної компетентності студентів у процесі вивчення української мови за професійним спрямуванням значною мірою визначається комплексом психолого-педагогічних чинників, які формують внутрішні та зовнішні умови для ефективної комунікації. Передусім варто наголосити на мотиваційній готовності студентів до професійної самореалізації. Високий рівень мотивації забезпечує не лише прагнення до засвоєння мовних знань, а й активне використання їх у практичних ситуаціях, що моделюють майбутню професійну діяльність. Мотивація виступає рушійною силою навчального процесу, адже саме вона спонукає студентів до пошуку нових способів вираження думок, до вдосконалення мовленнєвих навичок та до подолання комунікативних бар'єрів.

Не менш важливим чинником є рівень розвитку емоційного інтелекту, який визначає здатність особистості розпізнавати, усвідомлювати та регулювати власні емоції, а також адекватно реагувати на емоційні стани інших людей. У професійній комунікації емоційний інтелект виступає запорукою конструктивного діалогу, сприяє уникненню конфліктних ситуацій та формує атмосферу довіри й взаємоповаги. Студенти з високим рівнем емоційного інтелекту здатні краще адаптуватися до змінних умов спілкування, швидше знаходять спільну мову з колегами та демонструють гнучкість у виборі комунікативних стратегій.

Комунікативна активність, що проявляється у прагненні до взаємодії, також є визначальним чинником розвитку компетентності. Вона охоплює готовність брати участь у дискусіях, ставити запитання, висловлювати власну позицію та аргументувати її. Активність у комунікації формує навички публічного мовлення, розвиває здатність до переконання та сприяє формуванню професійного іміджу майбутнього фахівця. Важливо, що комунікативна активність не зводиться лише до кількості висловлювань, а передбачає якість взаємодії, уміння

слухати співрозмовника, враховувати його точку зору та будувати діалог на основі партнерства.

Особливу роль у становленні комунікативної компетентності відіграють емпатія та рефлексія. Емпатія забезпечує здатність до співпереживання, розуміння внутрішнього світу іншої людини, що є необхідним для ефективної міжособистісної взаємодії. Рефлексія, у свою чергу, дозволяє студентам аналізувати власні комунікативні дії, оцінювати їх результативність та вносити корективи у майбутні стратегії спілкування. Поєднання емпатії та рефлексії створює умови для формування високого рівня комунікативної культури, яка базується на гуманістичних цінностях та орієнтації на співпрацю.

Не можна оминати увагою й адекватну самооцінку, яка формує впевненість у власних можливостях та сприяє продуктивній комунікації. Студенти з адекватною самооцінкою здатні чітко усвідомлювати свої сильні та слабкі сторони, що дозволяє їм ефективно використовувати власний потенціал у професійній діяльності. Водночас вони відкриті до конструктивної критики, готові працювати над удосконаленням мовленнєвих навичок та не бояться брати на себе відповідальність у комунікативних ситуаціях.

Таким чином, психолого-педагогічні чинники виступають фундаментом формування професійно-комунікативної компетентності студентів. Вони забезпечують гармонійне поєднання когнітивних, емоційних та поведінкових компонентів комунікації, створюють умови для розвитку особистості як майбутнього фахівця, здатного ефективно взаємодіяти у професійному середовищі. Усвідомлення та цілеспрямоване формування цих чинників у процесі навчання української мови за професійним спрямуванням є необхідною передумовою успішної професійної самореалізації студентів.

Методичні підходи до формування професійно-комунікативної компетентності студентів базуються на використанні особистісно-орієнтованого навчання, що враховує індивідуальні особливості кожного здобувача освіти, а також інтерактивних технологій, які передбачають дискусії, тренінги, рольові ігри та кейс-методи.

Значну роль у формуванні професійно-комунікативної компетентності студентів відіграють сучасні цифрові інструменти, зокрема онлайн-платформи, мультимедійні ресурси та віртуальні симуляції, які створюють нові можливості для розвитку навичок міжособистісної взаємодії. Використання таких технологій дозволяє моделювати реальні професійні ситуації, забезпечуючи студентам досвід практичного застосування мовних знань у контексті майбутньої діяльності.

У зарубіжних дослідженнях особливий акцент робиться на проблемно-орієнтованому навчанні, яке сприяє формуванню стійких комунікативних навичок. Так, Avsheniuk, Lutsenko, Seminikhyna та Svyrydiuk [13] доводять ефективність проєктного навчання у розвитку інтеркультурної комунікативної компетентності та автономії студентів, підкреслюючи значення інтеграції

цифрових освітніх середовищ у навчальний процес. Деякі дослідження, опубліковані за кордоном, демонструють, що застосування експериментального навчального циклу (Experiential Learning Cycle, ELC) у курсах з інтеркультурної комунікації значно підвищує рівень міжкультурної чутливості та здатність студентів до ефективної взаємодії у багатокультурному середовищі. Подібні висновки підтверджують і казахські науковці, які наголошують, що використання проєктних методів навчання у поєднанні з мультимедійними ресурсами сприяє формуванню навичок співпраці та комунікації в міжнародному контексті [18]. Таким чином, зарубіжний досвід переконливо свідчить, що поєднання цифрових технологій із проблемно-орієнтованими та проєктними методами навчання є дієвим інструментом розвитку як професійної, так і інтеркультурної комунікативної компетентності студентів, що відповідає сучасним викликам глобалізованого освітнього простору.

Ефективність процесу формування комунікативної компетентності значною мірою визначається психолого-педагогічними умовами, які створюють сприятливе середовище для розвитку особистості студента та його професійного становлення. Однією з ключових умов є формування комфортного психологічного клімату у навчальній групі. Атмосфера довіри, взаємоповаги та підтримки сприяє зниженню рівня тривожності, стимулює відкритість у висловлюванні думок і забезпечує готовність до конструктивного діалогу. У такому середовищі студенти відчують себе захищеними, що дозволяє їм вільно експериментувати з мовними засобами та розвивати власний комунікативний стиль.

Не менш важливою є організація партнерської взаємодії між викладачем і студентами. Викладач виступає не лише джерелом знань, а й фасилітатором освітнього процесу, який стимулює активність, сприяє розвитку критичного мислення та формує навички співпраці. Партнерська модель взаємодії передбачає рівноправність у комунікації, де студенти мають можливість висловлювати власні ідеї, брати участь у прийнятті рішень та відчувати відповідальність за результат навчання. Такий підхід формує у них впевненість у власних силах і водночас розвиває здатність до ефективної командної роботи.

Важливим чинником є підтримка позитивної самооцінки студентів. Адекватне усвідомлення власних можливостей і досягнень сприяє формуванню внутрішньої мотивації та готовності до подолання труднощів. Позитивна самооцінка забезпечує впевненість у комунікативних ситуаціях, знижує страх перед публічними виступами та допомагає студентам більш активно включатися у навчальний процес. У цьому контексті значну роль відіграє розвиток емоційної чутливості, яка дозволяє краще розуміти емоційні стани співрозмовників, адекватно реагувати на їхні потреби та будувати взаємодію на основі емпатії.

Особливе значення має створення ситуацій успіху, які підвищують мотивацію до навчання та формують позитивне ставлення до комунікативної діяльності. Навіть невеликі досягнення, підкріплені схвальною оцінкою викладача чи групи, стають потужним стимулом для подальшого розвитку.

Ситуації успіху сприяють формуванню внутрішньої впевненості, активізують пізнавальну діяльність і допомагають студентам усвідомити цінність власних зусиль.

Не менш важливою умовою є інтеграція теоретичних знань із практичними завданнями. Теоретичні положення, засвоєні у процесі навчання, набувають реальної цінності лише тоді, коли студенти мають можливість застосувати їх у практичних комунікативних контекстах. Виконання рольових ігор, дискусій, презентацій чи симуляцій професійних ситуацій дозволяє поєднати знання з досвідом, формуючи навички ефективної взаємодії. Такий підхід забезпечує не лише засвоєння мовних норм, а й розвиток стратегій комунікації, що є необхідними для майбутньої професійної діяльності.

Психолого-педагогічні умови виступають фундаментом у процесі формування комунікативної компетентності студентів. Вони забезпечують гармонійне поєднання когнітивних, емоційних та соціальних аспектів навчання, створюють сприятливе середовище для розвитку особистості та сприяють підготовці майбутніх фахівців до успішної професійної взаємодії.

Висновки. Проведене дослідження засвідчує, що формування професійно-комунікативної компетентності студентів у процесі вивчення української мови за професійним спрямуванням є складним, інтегративним і багатовимірним явищем, яке охоплює когнітивні, емоційні та діяльнісні компоненти. Професійно-комунікативна компетентність постає не лише як сукупність мовних знань і комунікативних умінь, а як цілісна характеристика особистості, що включає мотивацію, емоційний інтелект, рефлексію, емпатію та здатність до конструктивної взаємодії. Саме тому її розвиток потребує поєднання психолого-педагогічних умов, сучасних методичних підходів та інноваційних технологій навчання.

Аналіз наукових джерел підтверджує, що ефективність формування цієї компетентності значною мірою залежить від особистісно-орієнтованого підходу, інтерактивних методів, проблемно-орієнтованого та проєктного навчання, а також від використання цифрових освітніх середовищ, які моделюють реальні професійні ситуації. Важливими чинниками виступають мотиваційна готовність студентів, розвиток емоційного інтелекту, комунікативна активність, адекватна самооцінка та здатність до рефлексії. Саме вони забезпечують внутрішню готовність майбутнього фахівця до професійної комунікації та сприяють становленню його професійної ідентичності.

Перспективи подальших досліджень убачаються у поглибленому вивченні впливу цифрових технологій на розвиток комунікативної компетентності, зокрема в умовах дистанційного та змішаного навчання; у розробленні моделей інтеграції міжкультурної комунікації в освітній процес; у визначенні ефективних психолого-педагогічних стратегій розвитку емоційного інтелекту студентів. Актуальним також є створення діагностичних інструментів для комплексного оцінювання рівня професійно-комунікативної компетентності та дослідження

динаміки її формування в різних освітніх умовах. Такі напрями відкривають можливості для подальшого вдосконалення мовної підготовки студентів і підвищення якості професійної освіти загалом.

Література:

1. Авраменко О. М. Педагогічні технології формування комунікативної культури студентів. *Педагогіка і психологія*. 2015. № 2. С. 45–52.
2. Андрущенко В. П. Філософія освіти : навч. посіб. Київ : Вища школа, 2009. 327 с.
3. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти. Київ : Атіка, 2008. 684 с.
4. Биковська О. В. Психолого-педагогічні умови формування комунікативної компетентності студентів. *Психологія і педагогіка*. 2016. № 1. С. 89–96.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Бусол. Київ–Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
6. Глазунова О. Г., Жалдак М. І., Жук Ю. О. Інформаційні технології у вищій освіті: вплив на комунікативну компетентність студентів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. Т. 72, № 4. С. 15–27.
7. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
8. Карпенко О.Є. Теоретичні засади формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх викладачів. *Дошкільна педагогіка*. Випуск 68. Том 2. 2024. С. 213–216. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/68.2.44>
9. Марусинець М. М. Емоційний інтелект як чинник розвитку комунікативних умінь студентів. *Педагогічний дискурс*. 2018. № 23. С. 134–140.
10. Сущенко Л. О. Комунікативна компетентність як складова професійної підготовки студентів. *Вісник педагогічних наук*. 2017. № 3. С. 112–118.
11. Шевчук Т., Сідельник О. Практична підготовка студентів вищих навчальних закладів як невід’ємна детермінанта формування їхніх професійних компетенцій. *Науковий вісник НЛТУ України*. Серія економічна. 2017. Вип. 27(2). С. 189–193.
12. Amanbay A. Developing communicative competence of university students through active learning methods. *Higher Education Studies*. 2022. Vol. 12, No. 1. P. 67–74.
13. Avsheniuk, N., Lutsenko, O., Seminikhyna, N., & Svyrydiuk, T. Fostering Intercultural Communicative Competence and Student Autonomy through Project-Based Learning // *Arab World English Journal (AWEJ)*. – 2023. – Vol. 14, No. 2. – P. 3–18. DOI: 10.24093/awej/vol14no2.1
14. Coşkun D., Iswandari A., Ardi P. Intercultural communicative competence in higher education: challenges and perspectives. *Journal of Language and Education*. 2022. Vol. 8, No. 3. P. 45–59.
15. Dai D. W. Interactional competence in intercultural contexts: pedagogical implications. *International Journal of Applied Linguistics*. 2024. Vol. 34, No. 2. P. 112–128.
16. Gamperz J.J., Hymes D. Directions in Sociolinguistics: The Ethnography of Communication. New York, 1972. 598 с.
17. Komilova S. Problem-based learning as a strategy for communicative competence development. *European Journal of Education Studies*. 2025. Vol. 10, No. 4. P. 98–110.
18. Zhumabayeva, A., & Kunanbayeva, S. The Use of Project-Based Learning to Improve Intercultural Communicative Competence // *International Journal of Instruction*. – 2023. – Vol. 16, No. 1. – P. 45–60. DOI: 10.29333/iji.2023.1613a

References:

1. Avramenko, O. M. (2015). Pedahohichni tekhnolohii formuvannia komunikatyvnoi kultury studentiv [Pedagogical technologies of forming students' communicative culture]. *Pedahohika i psykholohiia*, (2), 45–52. [in Ukrainian].

2. Andrushchenko, V. P. (2009). *Filosofiiia osvity* [Philosophy of education]. Vyscha shkola. 327 p. [in Ukrainian].
3. Bykov, V. Yu. (2008). *Modeli orhanizatsiinykh system vidkrytoi osvity* [Models of organizational systems of open education]. Atika. 684 p. [in Ukrainian].
4. Bykovska, O. V. (2016). *Psykhologo-pedahohichni umovy formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti studentiv* [Psychological and pedagogical conditions for forming students' communicative competence]. *Psykhologhiia i pedahohika*, (1), 89–96. [in Ukrainian].
5. Busel, V. T. (Ed.). (2005). *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. Perun. 1728 p. [in Ukrainian].
6. Hlazunova, O. H., Zhaldak, M. I., & Zhuk, Yu. O. (2019). *Informatsiini tekhnolohii u vyshchii osviti: vplyv na komunikatyvnu kompetentnist studentiv* [Information technologies in higher education: Impact on students' communicative competence]. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia*, 72(4), 15–27. [in Ukrainian].
7. Kremen, V. H. (Ed.). (2008). *Entsyklopediia osvity* [Encyclopedia of education]. Yurinkom Inter. 1040 p. [in Ukrainian].
8. Karpenko, O. Ye. (2024). *Teoretychni zasady formuvannia profesiino-komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh vykladachiv* [Theoretical foundations of forming professional communicative competence of future teachers]. *Doshkilna pedahohika*, 68(2), 213–216. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/68.2.44> [in Ukrainian].
9. Marusynets, M. M. (2018). *Emotsiinyi intelekt yak chynnyk rozvytku komunikatyvnykh umin studentiv* [Emotional intelligence as a factor in the development of students' communicative skills]. *Pedahohichni dyskurs*, (23), 134–140. [in Ukrainian].
10. Sushchenko, L. O. (2017). *Komunikatyvna kompetentnist yak skladova profesiinoi pidhotovky studentiv* [Communicative competence as a component of professional training of students]. *Visnyk pedahohichnykh nauk*, (3), 112–118. [in Ukrainian].
11. Shevchuk, T., & Sidelnyk, O. (2017). *Praktychna pidhotovka studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv yak nevidiemna determinanta formuvannia yikhnikh profesiinykh kompetentsii* [Practical training of higher education students as a determinant of professional competence formation]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy. Serii ekonomichna*, 27(2), 189–193. [in Ukrainian].
12. Amanbay, A. (2022). *Developing communicative competence of university students through active learning methods*. *Higher Education Studies*, 12(1), 67–74. [in English].
13. Avsheniuk, N., Lutsenko, O., Seminikhyna, N., & Svyrydiuk, T. (2023). *Fostering intercultural communicative competence and student autonomy through project-based learning*. *Arab World English Journal*, 14(2), 3–18. <https://doi.org/10.24093/awej/vol14no2.1> [in English].
14. Coşkun, D., Iswandari, A., & Ardi, P. (2022). *Intercultural communicative competence in higher education: Challenges and perspectives*. *Journal of Language and Education*, 8(3), 45–59. [in English].
15. Dai, D. W. (2024). *Interactional competence in intercultural contexts: Pedagogical implications*. *International Journal of Applied Linguistics*, 34(2), 112–128. [in English].
16. Gumperz, J. J., & Hymes, D. (1972). *Directions in sociolinguistics: The ethnography of communication*. Holt, Rinehart and Winston. 598 p. [in English].
17. Komilova, S. (2025). *Problem-based learning as a strategy for communicative competence development*. *European Journal of Education Studies*, 10(4), 98–110. [in English].
18. Zhumabayeva, A., & Kunanbayeva, S. (2023). *The use of project-based learning to improve intercultural communicative competence*. *International Journal of Instruction*, 16(1), 45–60. <https://doi.org/10.29333/iji.2023.1613a> [in English].